

Центральноукраїнський національний технічний університет
Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи

Андрій КИРИЧЕНКО

«30» серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Філософія

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	032 Історія та археологія
Освітня програма	Історія та археологія
Факультет	Економічний

Кропивницький - 2024

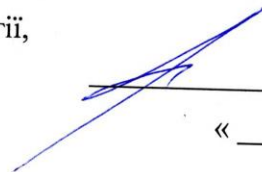
Робоча програма навчальної дисципліни «Філософія» для здобувачів першого освітнього рівня «бакалавр» спеціальності 032 «Історія та археологія».

Укладач: Зоя Стежко, доцент кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи, кандидат філософських наук, доцент.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи.

Протокол № 1 від 29 серпня 2024 року.

Завідувач кафедри історії, археології,
інформаційної та архівної справи

Василь ОРЛИК

« ___ » _____ 2024 р.

Декан економічного факультету

Наталія ШАЛІМОВА

« ___ » _____ 2024 р.

Стежко З. В.
ЦНТУ, 2024 р.

1.Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів - 4	Галузь знань 03 Гуманітарні науки	Обов'язковий освітній компонент професійної підготовки
	Спеціальність: 032 Історія та археологія	
Загальна кількість годин - 120	Освітня програма: Історія та археологія	Рік підготовки
		2-й
		Семестр
		3-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 3,5	Освітній рівень: бакалавр	Лекції
		32 год.
		Практичні, семінарські
		32 год.
		Самостійна робота
		56 год.
Вид контролю:		
екзамен		

Примітка:

-мова викладання – українська;

-відсоток аудиторних годин – 53,3.

2.Мета та завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Філософія» належить до складу обов'язкових дисциплін бакалаврської підготовки і містить у собі короткий виклад історії філософії, основи онтології, феноменології, гносеології, методології, філософської антропології, аксіології та соціальної філософії. Предметом даної дисципліни є також філософсько-методологічні підходи до пізнання різнорідних процесів та явищ, їх співвідношення з методологіями загальнонаукового і спеціально-наукового рівня.

Мета вивчення дисципліни - формування у здобувачів I освітнього рівня вищої освіти «бакалавр»: 1) уявлення про проблематику та мову філософії, її поняття, категорії та методи, про історію філософських учень; 2) філософської культури – стратегічного мислення, глибокого пізнання навколишнього світу, людини та суспільства; 3) навичок застосування філософської методології в конкретнонауковому освоєнні дійсності.

Завдання вивчення дисципліни:

- ознайомити здобувачів з історією світової філософії;
- обґрунтувати необхідність філософсько-концептуальної орієнтації у всіх сферах суспільства;
- сформувати у здобувачів здатність відтворювати глибокі причинно-наслідкові зв'язки як основу соціального прогресу;
- сприяти формуванню на базі філософсько-теоретичного мислення здобувачів об'єктивності в оцінці подій і фактів світової історії та історії України.

Результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти має набути наступні компетентності:

<i>Інтегральна компетентність</i>	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми історії та археології у процесі навчання або професійної діяльності, що передбачає застосування теорій і методів гуманітарних та соціальних наук та характеризується комплексністю і невизначеністю умов.
<i>Загальні компетентності (ЗК)</i>	<p>ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.</p> <p>ЗК 7. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.</p>

	ЗК 9. Здатність бути критичним і самокритичним.
<i>Спеціальні компетентності (СК)</i>	<p>СК 3. Усвідомлення соціальних функцій історика, розуміння можливості використання історії для досягнення політичних цілей, в тому числі наслідків зловживання історією.</p> <p>СК 8. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.</p>
<i>Програмні результати навчання (ПРН)</i>	<p>ПРН 7. Розуміти і виявляти відмінності в історіописанні, поглядах на минуле представників різних епох та у різних контекстах.</p> <p>ПРН 12. Здійснювати комунікацію з професійних питань з представниками наукових, громадських, релігійних і національно-культурних організацій і спільнот.</p> <p>ПРН 13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.</p> <p>ПРН 14. Вміти акумулювати та поширювати кращий досвід професійної діяльності, інтегрувати досягнення інших наук для вирішення актуальних проблем історії та археології.</p> <p>ПРН 17. Знати основи запобігання корупції, суспільної та академічної доброчесності на рівні, необхідному для формування нетерпимості до корупції та проявів недоброчесної поведінки серед здобувачів освіти та вміти застосовувати їх в професійній діяльності.</p>

У моделі загальних компетентностей навчальної дисципліни «Філософія» закладені також концептуальні принципи та методи формування соціальних «гнучких» навичок (soft-skills): емоційного інтелекту, ненасильницького спілкування, управління знаннями, людьми і собою, екологічного мислення.

3. Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки фахівця

Перелік дисциплін, на які безпосередньо спирається вивчення даної дисципліни	Перелік дисциплін, вивчення яких безпосередньо спирається на дану дисципліну
Вступ до фаху та основи історичних досліджень	Основи психології та педагогіки
Іноземна мова	Основи управління проектами в

	гуманітарній сфері
Українська мова	Світова історія XX – XXI ст.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Етапи становлення та розвитку філософії

Тема 1. Філософія: сутність, проблематика, функції, призначення.

Предмет філософії. Специфіка філософського знання. Походження та значення терміну "філософія". Місце філософії в самопізнанні людини та осмисленні світобудови.

Світогляд та філософія. Світогляд як духовно-практичний спосіб освоєння світу. Світогляд як форма самовизначення людини. Структура світогляду. Історичні типи світогляду: міфологічний, релігійний, філософський. Філософія як теоретична основа світогляду.

Основне коло філософських проблем: пошуки «єдиного в розмаїтті»; пошук відповідей на «вічні» питання; синтез даних конкретних наук в єдину, універсальну картину світу; виокремлення універсальних, базових принципів розвитку світобудови.

Філософія як вчення про біполярність світу (буття і свідомість, світ і людина, матерія і дух). Матеріалізм, ідеалізм, дуалізм. Філософія та наука. Роль філософії в житті людини та суспільства.

Тема 2. Філософія Стародавності.

Особливості розвитку давньоіндійської філософської традиції. Характерні риси філософії Стародавнього Китаю.

Натурфілософія досократичного періоду розвитку філософської думки античності. Етичний антропологізм та раціоналізм Сократа. Вчення про «вроджені ідеї» Платона. Філософська система Аристотеля.

Етична спрямованість і адаптація східних релігійних мотивів - основні риси елліністичної філософії.

Тема 3. Філософія Середньовіччя та епохи Відродження.

Теоцентризм – головний принцип середньовічної філософії. Основні періоди розвитку - апологетика (II-III ст.); патристика (IV - VII ст.); схоластика (VII - XIV ст.). Боротьба номіналізму та реалізму. Філософське вчення Фоми Аквінського. Двоїста істина.

Основні напрямки філософії епохи Відродження: антропоцентризм та гуманізм - Л. Валла, П. де Мірандола. Натурфілософія та пантеїзм Д. Бруно, М. Кузанського. Соціально-політична філософія Н. Макіавеллі. Ідеї ренесансного утопічного соціалізму - Т. Мор, Т. Кампанелла.

Тема 4. Філософія Нового часу та епохи Просвітництва.

Формування культу розуму класичної філософії. Деїзм і механістична картина світобудови – характерні риси світобачення епохи Нового часу. Емпіризм Ф. Бекона.

Механістичний матеріалізм Т. Гоббса. Концепція «суспільного договору».

Дуалістична онтологія Р.Декарта як вчення про дві незалежні першооснови: духовну і матеріальну субстанції.

Моністична теорія пізнання Б. Спінози. Вчення про взаємозв'язок свободи і необхідності (закономірності): «свобода є усвідомленою необхідністю».

Філософські ідеї Г. Лейбніца, Дж. Локка, Д.Берклі, Д.Юма.

Тема 5. Німецька класична філософія.

Основи вчення основоположника німецької класичної філософії І. Канта: «речі в собі» - «речі для нас», апіорне - апостеріорне, трансцендентне - трансцендентальне. Категоричний імператив.

Основи вчення Г. Гегеля: світ як результат процесу саморозвитку абсолютної ідеї – від логіки взаємозв'язку категорій «чистого мислення» через «інобуття» неорганічної природи до суспільства. Діалектика та метафізика.

Основи вчення Л. Фейербаха: Антропологічний матеріалізм та сенсуалізм.

Основи вчення К. Маркса та Ф. Енгельса.

Тема 6. Розвиток філософської думки на теренах України.

Джерела та особливості українського філософування.

Філософські погляди представників Острозької та Києво-Могилянської академій. «Філософія серця» Г. Сковороди, родоначальника української класичної філософії. Українське Просвітництво. Вчення про ідеї П. Юркевича. Соціальна філософія Т. Шевченка.

Філософські ідеї в Україні наприкінці ХІХ — на початку ХХ ст. (М. Драгоманов, І. Франко, Л. Українка). Філософія української діаспори (Д. Чижевський, І. Огієнко).

Розвиток філософської думки в Україні за часів радянської доби.

Сучасна українська філософія: ключова проблематика та стрижневі тенденції.

Тема 7. Сучасна світова філософія.

Критичний перегляд традицій класичної раціональної філософії у вченнях ХІХ-ХХІ ст. Ірраціоналізм та його різновиди.

Плюралізм філософських систем. «Філософія життя». Фрейдизм та неофрейдизм. Антропологічний поворот у філософії. Екзистенціалізм. Сайєнтистський напрям. Філософський позитивізм. Марксистська філософія: класичний та сучасний етапи. Еволюція релігійної філософії. Неотомізм.

Ситуація постмодерну в філософії ХХ-ХХІ ст.: толерантність до всього відмінного. Визнання неможливості концептуальної єдності світобудови. Зміна стилю мислення. Рівноправність усіх сфер духовної культури.

Змістовий модуль 2. Теорія філософії: онтологічні, феноменологічні та гносеологічні виміри

Тема 8. Онтологія. Філософське розуміння світу. Матерія.

Філософське розуміння буття. Буття, існування, дійсність, реальність. Форми буття. Предметно-субстанційна модель світу.

Матерія як філософська категорія: генезис, сутність, основні властивості. Методологічні можливості вчення про матерію.

Рух як спосіб існування матерії. Зміна, рух, розвиток. Форми руху матерії. Сучасна наука про класифікацію форм руху матерії.

Основні форми існування матерії: простір та час. Соціальні види простору та часу. Принцип єдності матерії, руху, простору та часу.

Тема 9. Феноменологія. Свідомість як філософська проблема.

Свідомість як предмет історико-філософського дослідження. Суть сучасної категорії свідомості та її структура. Проблеми штучного інтелекту.

Основні структурні рівні психіки – несвідоме, підсвідоме, свідомість, надсвідоме - та механізм їх взаємодії (за З. Фрейдом).

Поняття «свідомість», «дух», «духовність», «душа», «ідеальне» та їх співвідношення. Матерія та свідомість – спільне та відмінне.

Креаціоністська та еволюціоністська концепції походження свідомості. Принцип відображення та антропний принцип. Свідомість та мова.

Тема 10. Філософська концепція розвитку.

Діалектика як класична теорія розвитку, як вчення про універсальні зв'язки, зміни та розвиток. Принципи, закони та категорії діалектики.

Становлення сучасних філософських концепцій розвитку. Альтернативи діалектики як теорії та методу пізнання світу: екзистенціальна діалектика, негативна діалектика, догматизм, релятивізм, софістика, еклектика, метафізика.

Синергетика як сучасна філософська концепція розвитку. Випадковість, незворотність, унікальність як категорії синергетики. Флуктуація, біфуркація, аттрактор.

Світ як вічна послідовність зміни креативних та деструктивних станів.

Тема 11. Гносеологія та методологія пізнання світу.

Пізнання як соціально-опосередковане відношення людини до світу. Скептицизм та агностицизм. Структура та принципи пізнання. Пізнання і практика.

Чуттєве та раціональне пізнання, їх форми та взаємозв'язок. Сенсуалізм та раціоналізм.

Наукове пізнання, його рівні, форми та методи. Проблема істини в раціональній філософії: істина, правда, омана.

Специфіка розуміння істини в філософії постмодернізму. Інтерпретація, постправда, симулякр. Критерії істинності знання.

Змістовий модуль 3. Теорія філософії: антропологічні, природно-соціальні та аксіологічні виміри

Тема 12. Філософська антропологія.

Людина і повсякденність. Специфіка світу повсякденності як основи єдності життя людини. Життєвий світ та предметне мислення. Здоровий глузд.

Людина як мета та найвища цінність історії. Соціобіологічна сутність людини. Антропосоціогенез та його проблеми. Соціалізація людини та її специфіка: здоровий глузд-емоційний інтелект-розум-мудрість. Соціально-етнічні спільноти людей та тенденції їх розвитку. Сенс життя людини як вічне питання філософії.

Тема 13. Природа та суспільство як підсистеми буття.

Суспільство в структурі природи. Біосферні критерії в розвитку суспільства. Географічне середовище; геополітика; геостратегія.

Суспільство як надіндивідуальна система, яка існує в руслі діалектики цілісності та суперечливості. Сфери життєдіяльності суспільства:

- матеріальне виробництво як передумова історії;
- суспільні відносини та соціальна структура суспільства;
- політичний устрій суспільства; громадянське суспільство та правова держава;
- духовне життя суспільства: духовне виробництво, духовна культура, суспільна свідомість.

Тема 14. Суспільство як система, що саморозвивається. Суспільний прогрес.

Саморозвиток суспільства як розгортання власних можливостей. Суспільні суперечності (передусім в економічній сфері) як основне джерело, потреби та інтереси як основні рушійні сили саморозвитку суспільства (а саме: суперечність між ними та неможливістю реалізувати їх у даний час).

Пріоритетні підходи до типології суспільства: 1) стадійно-формаційний (формаційна та ліберально-модернізаційна гілки); 2) цивілізаційний.

Цінності як соціально-значущі орієнтири діяльності суб'єктів та їх роль у житті суспільства. Цінність, оцінка, свобода, сваволя та їх вплив на сутність та критерії суспільного прогресу та моделювання майбутнього.

Суперечливість суспільного прогресу та його сучасне розуміння.

Змістовий модуль 4. Теорія філософії: історико-економічні виміри

Тема 15. Філософія історії.

Становлення філософії історії. Суб'єкти історичного процесу. Динаміка соціокультурного розвитку історії. Спрямованість і сенс людської історії. Історична аксіологія. Співвідношення понять «цінність історії» та «історична оцінка».

Сучасна філософія історії: постмодерністська критика історичистської раціональності. Філософсько-теоретичні засади та методологія аналізу історії повсякденності.

Філософія історії в контексті мультикультурної освіти.

Тема 16. Філософія економіки.

Економічна сфера як «концентрація» всіх інших вимірів соціальної реальності – політики, ідеології, моралі, повсякденної поведінки людей. Пріоритети філософії економіки: ставлення людей до розмаїтих споживчих благ, формування вищих соціально-духовних запитів людини як носія економічних відносин, розумних потреб та культури споживання.

Функції філософії економіки: онтологічна, гносеологічна, світоглядна, аксіологічна, критична, методологічна, культурологічна.

Значущість філософії економіки – як способу побудови цивілізованої форми ринкових відносин – для сучасного українського суспільства.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин		
	лекції	практичні заняття	самостійна робота
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.			
Тема 1. Філософія: сутність, проблематика, функції, призначення. Світогляд та філософія. Специфіка філософського знання. Філософія та наука Роль філософії в житті людини та суспільства.	2	2	4
Тема 2. Філософія Стародавності. Староіндійська та старокитайська філософія. Антична філософія (докласичний та класичний періоди). Елліністична та римська філософія	2	2	2
Тема 3. Філософія Середньовіччя та епохи Відродження. Християнсько-середньовічна апологетика і патристика. Схоластика. Реалізм і номіналізм. Філософія епохи Відродження.	2	2	2
Тема 4. Філософія Нового часу та епохи Просвітництва. Гносеологія. Дискусія про джерела та форми пізнання світу. Онтологія. Вчення про субстанцію. Соціальна філософія. Проблеми людства.	2	2	2
Тема 5. Німецька класична філософія. Філософське вчення І.Канта. Філософська система та метод Гегеля. Матеріалізм Л. Фейєрбаха.	2	2	2

<p>Тема 6. Філософська думка в Україні. Становлення і розвиток філософської думки України 10-17 ст. Філософія в Києво-Могилянській академії. Філософські погляди Г. Сковороди. Розвиток української філософії в XIX-XXI століттях.</p>	2	2	4
<p>Тема 7 Сучасна світова філософія. Критичний перегляд традицій класичної філософії. Плюралізм філософських систем. «Філософія життя». Фрейдизм та неофрейдизм. Антропологічний поворот у філософії. Екзистенціалізм. Сайєнтистський напрям. Філософський позитивізм. Марксистська філософія: класичний та сучасний етапи. Еволюція релігійної філософії. Неотомізм. Ситуація постмодерну в філософії.</p>	2	2	6
<p>ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Тема 8. Онтологія. Філософське розуміння світу. Філософське розуміння буття, його форми. Матерія: генезис, сутність, основні властивості. Спосіб, форми та рівні існування матерії.</p>	2	2	4
<p>Тема 9. Феноменологія. Свідомість як філософська проблема. Свідомість як предмет історико-філософського дослідження. Духовність, дух, душа, ідеальне. Поняття свідомості та її структура. Свідомість та несвідоме. Генезис свідомості. Проблеми штучного інтелекту.</p>	2	2	4
<p>Тема 10. Діалектика та її альтернативи. Діалектика як класична теорія розвитку. Принципи, закони та категорії діалектики. Становлення сучасної філософської концепції розвитку. Синергетика. Альтернативи діалектичної концепції розвитку.</p>	2	2	2
<p>Тема 11. Гносеологія та методологія пізнання. Пізнання як соціально-опосередковане відношення людини до світу. Структура та принципи пізнання. Чуттєве та раціональне пізнання, їх форми та взаємозв'язок. Сенсуалізм та раціоналізм. Наукове пізнання, його рівні, форми та методи. Проблема істини в філософії. Істина, правда,</p>	2	2	4

постправа, симулякр, омана.			
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.			
Тема 12. Філософська антропологія. Людина і повсякденність. Повсякденність як снова єдності життя людини. Специфіка світу повсякденності. Життєвий світ та предметне мислення. Людина як мета і найвища цінність історії. Сутність людини. Проблеми антропосоціогенезу. Проблема соціалізації людини. Сенс життя людини.	2	2	4
Тема 13. Природа та суспільство як підсистеми об'єктивної реальності. Суспільство в структурі природи. Географічне середовище та геополітика. Суспільство як надіндивідуальна система. Матеріальні, соціально-політичні та духовні основи розвитку суспільства. Діалектика цілісності та суперечливості суспільства.	2	2	4
Тема 14. Суспільство як система, що саморозвивається. Суспільний прогрес. Джерела та рушійні сили розвитку суспільства. Проблема типології суспільства. Цінності та їх роль в житті суспільства. Моделювання майбутнього. Свобода та відповідальність. Сучасне розуміння соціального прогресу.	2	2	4
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4.			
Тема 15. Філософія та методологія економіки. Філософія економіки як галузь соціального знання. Етапи формування філософсько-економічних знань. Людина як суб'єкт економічної діяльності.	2	2	4
Тема 16. Сучасна філософія історії. Спрямованість і сенс людської історії. Суб'єкти історичного процесу. Антропологічний поворот в історіософській думці. Історична аксіологія. Співвідношення понять «цінність історії» та «історична оцінка». Проблеми історії в українській філософії.	2	2	4
Усього	32	32	56

6. Індивідуальні завдання

Не передбачено.

7. Методи навчання

У залежності від змісту матеріалу застосовуються форми класичної лекції, лекції-дискусії, практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи бакалаврів, а також виконання рефератів, зорієнтованих на науково-дослідницький пошук, підготовка додаткових повідомлень на основі додаткової літератури курсу.

Самостійна робота здобувачів I освітнього рівня вищої освіти «бакалавр» складається з підготовки до практичних занять, самостійного опрацювання літературних джерел з означеної проблематики, підготовки доповідей.

1. Опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу.

Ця робота здійснюється здобувачами I освітнього рівня вищої освіти «бакалавр» самостійно у позааудиторний час і передбачає вивчення лекцій, обов'язкової та додаткової літератури.

Опрацювання теоретичних основ курсу здійснюється здобувачами I освітнього рівня вищої освіти «бакалавр» регулярно і підлягає контролю з боку викладача під час проведення семінарських занять у формі усного опитування.

2. Підготовка до семінарських занять.

Семінарські заняття проводяться у формі вільного обговорення, мають за мету узагальнення і систематизацію знань отриманих здобувачами I освітнього рівня вищої освіти «бакалавр» у ході підготовки до занять, а також розвиток у них самостійного мислення, здібностей до вільного обміну думками, уміння знайти правильний підхід до вирішення практичних завдань.

До усіх тем пропонуються контрольні питання у формі **бліц-опитування** для закріплення засвоєного матеріалу і самоперевірки знань, а до деяких з них - завдання, які потрібно виконувати у письмовому вигляді.

3. Змістовні доповнення під час обговорення матеріалу теми.

Під час обговорення питань теми усі групи здобувачів I освітнього рівня вищої освіти «бакалавр» у разі надання доповідачем неповної та невичерпної відповіді мають можливість доповнити вже сказане. Доповнення мають бути змістовними, доречними та по можливості наведеними із використанням додаткових джерел інформації відмінних від лекційного матеріалу.

4. Поточний тестовий контроль.

З метою визначення рівня знань здобувачів I освітнього рівня вищої освіти «бакалавр» та їх здатності до логічного мислення під час семінарських занять проводиться поточний тестовий контроль. Викладач в усній формі зачитує тестові завдання, а здобувачі I освітнього рівня вищої освіти «бакалавр» на слух визначають правильну відповідь та оформлюють її письмово.

5. Аналітичний огляд наукових публікацій.

Готуючи огляд літературних джерел, здобувач I освітнього рівня вищої освіти «бакалавр»:

- обирає питання і погоджує його з викладачем;
  - систематизує різні погляди і підходи до вивчення досліджуваного питання (категорії, поняття і терміни, принципи, ознаки, класифікації тощо).
- Літературні джерела добираються самостійно.

6. Доповідь.

Доповідь – одна з основних форм індивідуальної роботи здобувачів I освітнього рівня вищої освіти «бакалавр». Мета написання доповіді полягає у закріпленні та поглибленні теоретичних і практичних знань, отриманих здобувачем I освітнього рівня вищої освіти «бакалавр» у процесі вивчення окремих тем. Для цього здобувачі I освітнього рівня вищої освіти «бакалавр» самостійно обирають тему роботи відповідно до переліку. При цьому теми робіт не повинні повторюватись у групі здобувачів I освітнього рівня вищої освіти «бакалавр».

Представлення доповіді на аудиторному занятті дозволяє здобувачеві I освітнього рівня вищої освіти «бакалавр» сформувати навички виступу перед аудиторією, аргументування і відстоювання власної точки зору, вміння відповідати на питання.

Написання доповіді дає можливість здобувачеві I освітнього рівня вищої освіти «бакалавр» навчитися самостійно працювати з різними інформаційними джерелами, узагальнювати матеріали періодичної літератури, глибше вивчати особливості функціонування місцевих фінансів як в Україні, так і в зарубіжних країнах, а також набуває навичок обробки і логіки викладу матеріалу, проведення критичного аналізу за темою доповіді тощо. В процесі підготовки доповіді здобувач I освітнього рівня вищої освіти «бакалавр» має вивчити законодавчі акти, літературні джерела, статистичні та інші матеріали в яких розглядаються питання обраної теми.

7. Складання бібліографічного списку та термінологічного словника.

З метою поглиблення знань здобувачем I освітнього рівня вищої освіти «бакалавр» практикується складання бібліографічного списку за окремими темами курсу та підготовка термінологічного словника за ключовими поняттями, знати які необхідно під час тестування і виконання поточних модульних робіт та підсумкової модульної контрольної роботи.

8. Написання статті до збірника наукових праць або участь у студентській науковій конференції.

З метою посилення мотивації здобувачів I освітнього рівня вищої освіти «бакалавр» до пізнавальної діяльності і до поглиблення їх знань проводяться індивідуальні заняття з окремими здобувачами I освітнього рівня вищої освіти «бакалавр», що виступають доповідачами на щорічній студентській науковій конференції у квітні навчального року або беруть участь у всеукраїнських студентських конференціях та олімпіадах, а також готують до друку статті з проблемних питань.

6. Критерії та засоби оцінювання знань здобувачів I рівня вищої освіти

«бакалавр»

При вивченні дисципліни «Філософія» методами контролю є поточний, рубіжний та підсумковий.

Оцінювання знань здобувачами I освітнього рівня вищої освіти «бакалавр» на основі даних **поточного контролю** знань відбувається:

- шляхом контролю систематичності та активності роботи здобувача I освітнього рівня вищої освіти «бакалавр» протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни;
- шляхом виконання завдань для самостійного опрацювання;
- шляхом виконання 4 модульних завдань.

Контроль та оцінювання систематичності та активності роботи здобувача I освітнього рівня вищої освіти «бакалавр» протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни проводить викладач, що веде практичні заняття. Оцінюванню підлягають:

- знання при усному опитуванні;
- змістовні доповнення;
- поточний тестовий контроль;
- доповіді;
- аналітичний огляд наукових публікацій;
- бібліографічний список та термінологічний словник;
- наукові статті або виступи на конференції.

Всі бали, що були набрані здобувачем I освітнього рівня вищої освіти «бакалавр» протягом семестру за систематичність та активність роботи над вивченням програмного матеріалу дисципліни підсумовуються викладачем. Результати поточного контролю знань здобувачів I освітнього рівня вищої освіти «бакалавр» (кількість отриманих балів) обов'язково доводяться викладачем наприкінці кожного заняття до відома всіх здобувачів I освітнього рівня вищої освіти «бакалавр» та виставляються у «Журналі обліку поточної успішності та відвідування занять». Якщо з поважних причин здобувач I освітнього рівня вищої освіти «бакалавр» був відсутнім на практичних заняттях і не набрав бажаної кількості балів, він може звернутись до викладача і протягом семестру (не пізніше ніж за 2 тижні до початку екзаменаційної сесії) відпрацювати пропущені практичні заняття, у формі, визначеній викладачем.

Рубіжний контроль успішності здобувачів вищої освіти проводиться під час проведення всіх видів аудиторних занять з усіх дисциплін в середині семестру та за тиждень до закінчення семестру. Максимально загальна кількість балів, виділених для оцінки результатів під час одного рубіжного контролю робочою програмою навчальної дисципліни, при семестровому підсумковому контролі у формі екзамену складає 30 балів.

Семестровий підсумковий контроль знань здобувача I освітнього рівня вищої освіти «бакалавр» проводиться у формі екзамену. Зміст екзамену визначається робочою навчальною програмою з дисципліни «Філософія».

Оцінку підсумкового семестрового контролю у формі екзамену становить сума балів за результатами рубіжних контролів та балів, набраних здобувачем вищої освіти при складанні семестрового екзамену. Загальна кількість балів,

виділених на проведення семестрового екзамену робочою програмою навчальної дисципліни, складає 40 балів. Кількість балів, отримана здобувачем вищої освіти на екзамені, додається до результатів рубіжних контролів, що разом складає оцінку знань здобувача вищої освіти з навчальної дисципліни за 100-бальною шкалою та переводиться в оцінку за шкалою ЄКТС і національною шкалою.

Критерії оцінювання знань і вмінь здобувачів визначені [Положенням про організацію освітнього процесу в ЦНТУ](#) (с. 32-33).

7. Методичне забезпечення

1. Конспекти лекцій, вітчизняні підручники та посібники.
2. Навчальний посібник З.В. Стежко «Філософія в короткому викладі» (у співавт.). Вид. 2. – 2020.
3. «Методичні рекомендації до самостійної роботи з вивчення курсу. «ФІЛОСОФІЯ» для здобувачів вищої освіти за I освітнім рівнем «бакалавр» / З.В. Стежко, 48 с. – 2024.

8. Рекомендовані джерела інформації:

Основні (підручники, посібники, словники):

1. Губерський Л.В., Андрущенко В.П. та ін. Філософія. Базовий підручник для студентів вищих навчальних закладів. – Х.: Фоліо, 2018. – 621 с. <https://odnb.odessa.ua/vnm/book/4947>
2. Маслоva Ю.В. Філософія. Навчально-методичні рекомендації (для студентів усіх спеціальностей). – Одеса, 2022. – 25 с.
3. Стежко З.В., Стежко Г.П. та ін. Філософія в короткому викладі. Кропивницький: Вид. 2-е, доп., 2020. – 187 с. <https://dSPACE.kntu.kr.ua/server/api/core/bitstreams/b6f87232-a8f9-4052-ba7a-f8ac32a72b9d/content>
4. Філософія: підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. - Харків: Право, 2018. – 432 с. http://library.kpi.kharkov.ua/files/new_postupleniya/fildan.pdf
5. Філософія: підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк, В.В. Левкулич, Б.Б. Шандра, В.Ю. Свищо. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. 440 с. <https://dSPACE.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4251>
6. Філософія: навчально-методичні рекомендації / О.М. Єременко, Н.Б. Капустіна, О.М. Палій, - Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. - 40 с.
7. Шепетяк Олег, Шепетяк Оксана. Філософія: Підручник. – Львів: Місіонер, 2020. – 784 с. <http://surl.li/jxxvir>
8. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні. К.: Вид-во "Орій" при УКСП "Кобза", 1992. - 230 с. <http://litopys.org.ua/chyph/chyph.htm>

9. Pecorino, P. A. An Introduction to Philosophy. An online Textbook [Electronic resource] / P. A. Pecorino. – CUNY: Queens borough Community College, 2014. – Mode of access: http://www.qcc.cuny.edu/SocialSciences/pecorino/INTRO_TEXT/CONTENTS.htm.

Додаткові:

10. Кралуєк П. М. Історія філософії України: підручник – К.: КНТ, 2015. – 652 с. https://chtyvo.org.ua/authors/Kraliuk_Petro/Istoriia_filosofii_Ukrainy/
11. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі: монографія / В. Г. Кремень; Акад. пед. наук України. - 3-тє вид. – Київ: Знання, 2018.
12. Григорій Сковорода: філософія свободи. – 2-е вид. / Мирослав Попович. – К.: Майстерня Білецьких, 2008. – 255 с.
13. Стежко З.В. «Суперечливість свободи та парадокси відповідальності (антропологічний аналіз) // «Anthropological Measurements of Philosophical Research» - Дніпро, 2018, №13. - С. 65-78. – **Web of Science**. <http://dx.doi.org/10.15802/ampr.v0i13.131937>
14. Stezhko, Z. Freedom or Arbitrariness: A Social and Philosophic Analysis // Postmodern Openings 12 (2), 2021, pp. 354-366 – (co-authored) – (**Web of Science**). <https://doi.org/10.18662/po/12.2/312>
15. Zoya Stezhko, Nataliia Shalimova. «Problems and Prospects for the Formation of a General Methodology of Knowledge. Philosophical Reflections» // Filosofija. Sociologija. 2022. T. 33. Nr. 3 – p. 197–205 – (**Web of Science, Scopus**). <https://doi.org/10.6001/fil-soc.v33i3.4765>
16. Z. V. Stezhko, T. V. Khmil. 2023. Artificial intelligence as a sociocultural phenomenon: educational dimension - Anthropological Measurements of Philosophical Research – №24 – С. 68-74 (**Web of Science**). <https://doi.org/10.15802/ampr.v0i24.295317>
15. Olafson, F. A. Philosophical anthropology [Electronic resource] / F. A. Olafson // Encyclopaedia **Britannica**. – 2014.
16. Christman J. Social and Political Philosophy. A contemporary introduction. New York, London: Routledge Taylor & Francis Group, 2017. <https://www.taylorfrancis.com/books/9781315693323>

Першоджерела:

1. Декарт Р. Міркування про метод (пер. з фр.) "Тандем", Київ. 2001 <https://studfile.net/preview/2398818/>
2. Платон. Апологія Сократа // Платон. Діалоги. К., 1995. <https://librebook.me/dialogi>
3. Рассел Б. Історія західної філософії / Пер. з англ. Ю. Лісняка, П. Таращука. К.: Основи, 1995.
4. Рассел Б. Людське пізнання. Його сфера та межі. – К., 1997. https://platona.net/load/knigi_po_filosofii/filosofija_poznaniya_rassel-chelovecheskoe_poznanie-ego-sfera-i-granitsy

5. Сартр Ж.-П. Буття і Ніщо. Нарис феноменологічної онтології // Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрямки. Хрестоматія: Навч. посібник. К., Ваклер, 1996.
6. Сковорода Г. Пізнай людину у собі. Пер. М. Кашуби. Львів, 1995.

Інформаційні ресурси

1. Сайт Українського філософського фонду. <http://www.philosophy.ua>
2. Електронна бібліотека філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка. <http://www.philsci.univ.kiev.ua/UKR/index.html/>
3. Транслятор. <https://www.deepl.com/uk/translator>